

Sverige och det psykologiska hotet

En studie av grundandet av Myndigheten för psykologiskt försvar

LUNDS
UNIVERSITET

Författare: Simon Pettersson

Kandidatuppsats i Europastudier med humanistisk profil

Handledare: Kristian Steiner

Vårterminen 2022

Abstract

As new security threats arise within the borders Europe, with new methods of modern warfare that challenge previous notions of what constitutes regular warfare, one must adapt. The contemporary landscape of information technology has made it easier for antagonistic actors, such as Russia to employ information as a subversive tool to achieve political goals. Sweden has recently established an agency that intends to counter such information-based threats, also called psychological warfare methods. This paper is a qualitative interpretative case study on the establishment of that agency, Swedens Psychological Defence Agency. Therefore, the purpose of this study is to gain an in-depth look at the argumentative foundation that preceded the establishment of the Psychological Defence Agency. The sources of this papers empirical data consist of official governmental reports and enquiries, on which an analytical framework based on Robert Entmans Theory of Framing is applied. The analytical framework is divided into four operational question formulations, with the purpose of highlighting certain frames in the chosen empirical data. The results show that information influence and grey zone problematics along with their root causes underlie the establishment of the Psychological Defence Agency. Lastly, the study concludes that even though grey zone problematics appear to be a significant problem, no apparant solution to this present itself.

Keywords: Psykologiskt försvar, psykologisk krigsföring, informationspåverkan, gråzonsproblematik, Ryssland

Word count: 10890

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Avgränsningar	7
2. Bakgrund.....	9
3. Tidigare forskning.....	10
3.1 Internationella studier om psykologiskt försvar.....	11
3.2 Forskning om psykologiskt försvar i Sverige.....	12
4. Metod	14
4.1 Forskningsdesign.....	14
4.2 Material	16
5. Teoretiskt ramverk	18
5.1 Framing	19
5.2 Studiens analytiska ramverk.....	21
6. Analys.....	23
6.1 Hur definieras problemet?.....	23
6.1.1 Gråzonsproblematiken	23
6.1.2 Informationspåverkan.....	25
6.2 Hur diagnostiseras problemets orsaker?.....	27
6.2.1 Informationspåverkan: Det förändrade teknik- och medielandskapet	27
6.2.2 Ryssland och Kina: Aktörerna bakom informationspåverkan och gråzonsproblematiken	29
6.3 Hur utmålas den moraliska bedömningen?	31
6.4 Vilka åtgärdsförslag presenteras?.....	32
7. Diskussion	37
8. Slutsatser	41

8.1 Förslag till vidare forskning	42
9. Referenslista	43
9.1 Avhandlingar och vetenskapliga artiklar.....	43
9.2 Offentligt tryck	44
9.3 Rapporter och övriga källor.....	47
9.4 Tryckta källor	49

1. Inledning

“Varje tidsålder har sin egen typ av krig, sina egna begränsade villkor och sina egna förutfattade meningar.” – Carl von Clausewitz, *Om kriget*

När spridning av falsk och vilseledande information inklusive propaganda används i syfte påverka ett samhälles uppfattningar och värderingar, faller det under begreppet *psykologisk krigsföring*.¹ Sedan 2015 har EU gradvis vidtagit fler och fler åtgärder som avser öka medlemsstaternas och Unionens motståndskraft mot dessa krigsföringshot. Ett begrepp som *psykologiskt försvar* används dock inte inom EU, utan man talar istället om att motarbeta hybridhot och desinformation.² Sverige har emellertid valt, som ett av få länder i hela världen, att klassa ett psykologiskt försvar som nödvändigt för rikets säkerhet. Den 1 januari 2022 utvidgades det svenska totalförsvaret således med en ny myndighet med ansvar för Sveriges psykologiska försvar.³

Myndigheten, vars epitet inte lämnar utrymme för frågetecken, går under namnet Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF). Trots myndighetens självklara titel, föreligger det enligt uppsatsförfattaren ett behov av att ge en klarare bild av hur denna nya instans uppkommit. Det finns därmed ett intresse för att förstå de argumentativa pelare som lett till de beslut som föregått detta inrättande, och ett inrättande av en dylik myndighet förutsätter att ett hot eller ett problem föreligger, och som därmed anbefaller att den svenska staten behöver utöka sin försvarskapacitet. Frågan är hur dessa hot och problem presenteras i myndighetsutfärdade utredningar och rapporter, hur man väljer att presentera dess orsaker och potentiella åtgärder.

¹ Ralph Thiele, *Hybrid Warfare: Future and Technologies* (Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 2021): sid. 141,

² Justitiedepartementet, *En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret*, Statens offentliga utredningar 2020.29 (Stockholm, 2020), sid. 115

<https://www.regeringen.se/49bbbd/contentassets/e3a84a5fd7144c6a95a1eb90a2bbfec0/en-ny-myndighet-for-att-starka-det-psykologiska-forsvaret-sou-2020-29.pdf>. Hämtad 2022-04-04

³ “Psykologiskt försvar,” MSB, senast granskad 13 januari, 2022, <https://www.msb.se/psykologisktforvar>.

Under uppsatsens bakgrundskapitel kommer en bredare bild av myndigheten och kringliggande begrepp ges.

Uppsatsförfattaren ämnar följaktligen bidra med en djupare förståelse för bakgrunden till inrättandet av Sveriges nya myndighet för psykologiskt försvar. Studien ämnar även analysera myndighetens ansvarsområde och dess motåtgärder mot det potentiella psykologiska krigsföringshotet. Uppsatsen kommer därför utföras iform av en teorikonsumerande fallstudie, där syftet grundar sig på att kasta ljus på det fall som inrättandet av MPF utgör. Det för uppsatsen valda analytiska ramverket utgår ifrån Robert Entmans (1993) teori om inramning, utifrån vilken studiens operationella frågor utformats. Enligt Entman definierar ramar problem, diagnostiserar problemens orsaker, gör en moralisk bedömning för att sedan presentera förslag på åtgärder.⁴ Således ämnar studien utifrån dessa fyra operationella angreppspunkter analysera det empiriska källmaterialet och analytiskt reflektera kring dessa.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att empiriskt undersöka argumenten, hotbilderna och problemen som ligger till grund för inrättandet av MPF. Sagda process har bestått av djupgående analys av regeringsutredningar och myndighetsrapporter som berör psykologiskt försvar och psykologisk krigsföring. Emellertid är forskningen rörande ett konkret svenskt psykologiskt försvar begränsad. I en europeisk kontext intar Sverige även en unik position, då vi är relativt ensamma om att använda begreppet psykologiskt försvar. När begreppet väl förekommer, har det en avsevärt annan betydelse än den svenska definitionen.⁵ Dessa två iakttagande leder således till att relevansen för uppsatsens syfte kan motiveras.

⁴ Robert M. Entman, "Framing: toward clarification of a fractured paradigm," *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993): sid. 52,

<https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

⁵ Justitiedepartementet, *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 115.

För att på bästa sätt synliggöra de grundpelare som MPF:s inrättandeprocess vilar på, kommer studien att utgå ifrån frågeställningar som baseras på *varför* myndigheten inrättats. Studien ämnar således försöka fånga upp de argument som ligger till grund för myndighetens grundande. Uppsatsen utgår ifrån fyra operationella frågor baserade på studiens analytiska ramverk om inramning, och dessa utgörs av de fyra funktioner som enligt Robert Entman kännetecknar en *ram*: problemdefiniering, orsakdiagnostisering, moralisk bedömning samt åtgärdsförslag.⁶ Det analytiska ramverket och de operationaliserade frågeställningarna kommer beskrivas mer ingående under teorikapitlet.

- *Hur definieras problemet?*
 - Hur presenteras de problem och de hotbilder som genererar ett behov av ny myndighet för psykologiskt försvar?
- *Hur diagnostiseras problemets orsaker?*
 - Vilka är hotbildernas och problemets orsaker som ligger till grund för myndighetens inrättande?
- *Hur utmålas den moraliska bedömningen?*
 - Finns det en moralisk bedömning inbäddat i presentationen kring de yttre krafter som vill skada Sverige?
- *Vilka åtgärdsförslag presenteras?*
 - Hur presenteras hanteringen och åtgärdsförslagen om de problem och hot som ligger bakom behovet av MPF?

1.2 Avgränsningar

Då denna studie ämnar undersöka och kasta ljus på ett enstaka fall med hjälp av ett teoretiskt ramverk. För att låta studiens validitet maximeras har avgränsningsprocessen för valet av

⁶ Entman, "Framing," sid. 52

tidsbegränsning varit grundläggande. Då en del av studiens syfte inbegriper de problem och hot som ligger till grund för inrättandet av MPF, har ett bredare tidsperspektiv krävts för att kunna tillgodose detta. Därmed arbetar denna studie utifrån en tidsram formad efter det empiriska källäget som berör ovan nämnda problem och hot.

Svenska staten inledde utredningsarbetet kring behovet av ett psykologiskt försvar år 2018.⁷ Sagda utredning har däremot föregåtts av tidigare sondering gällande behovet av ett psykologiskt försvar. Eftersom denna studie dels ämnar analysera den hotbild och de upplevda problem som inrättandet av MPF vilar på, måste även detta material inkluderas i tidsbegränsningen. I regeringens proposition *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016-2020* (2015) görs det exempelvis gällande att ett psykologiskt försvarsbehov existerar, vilket utförligt motiveras i propositionen.⁸ Vidare belyser forskaren Niklas H. Rossbach i Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) publikation *Strategisk utblick 7* (2017) behovet av ett psykologiskt försvar; likaså uppmärksammar han den hotbild som fordrar detta försvar.⁹

För att denna studie således ska kunna ge en så klar bild som möjligt för de presenterade problem och hot som ligger till grund för inrättandet av MPF, måste tidsavgränsningen breddas. Det räcker därmed inte att göra en tidsavgränsning enbart till förmån för regeringens egna utredning; för studiens validitet krävs följaktligen ett större tidsperspektiv. Således har uppsatsförfattaren valt att inkludera för studiens syfte relevanta myndighetsrapporter och utredningar från 2015 och framåt. Uppsatsförfattaren har även valt att exkludera politiska debatter samt massmedial rapportering som berör inrättandet av MPF.

⁷ Justitiedepartementet, *En ny myndighet för psykologiskt försvar*, Dir. 2018:80 (2018) <https://www.regeringen.se/4a566c/contentassets/b4b90c231b4144e683d5b4a594fe27b1/en-ny-myndighet-for-psykologiskt-forsvar-dir.-201880> Hämtad 2022-02-25

⁸ Försvarsdepartementet, *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*, Prop. 2014/15:109, sid. 108 <https://www.regeringen.se/49c857/contentassets/266e64ec3a254a6087ebe9e413806819/proposition-201415109-forsvarspolitisk-inriktning--sveriges-forsvar-2016-2020> Hämtad 2022-04-05

⁹ Niklas H. Rossbach, "Psykologiskt försvar – avgörande för svensk försvarsförmåga," i *Strategisk utblick 7* (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017) sid. 45 <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4454--SE> Hämtad 2022-04-11

2. Bakgrund

För att bygga upp motståndskraft mot psykologiska krigföringsmetoder, antogs den 6 april 2016 Europeiska unionens gemensamma ramverk för att motverka hybridhot. Ramverket belyser bland annat att många av Unionens medlemsstater står inför gemensamma hot, som mer effektivt kan hanteras på EU-nivå. I ramverket framkommer emellertid att det yttersta ansvaret för att motverka hybridhot, och således det som faller under begreppet psykologisk krigsföring, ligger hos de enskilda medlemsstaterna emedan de flesta säkerhets- och försvarssårbarheter är landspecifika.¹⁰ I ett kommittédirektiv från Justitiedepartementet (2018) konstateras det att Europas säkerhetspolitiska situation förvärrats. I relation till detta nämns Förvarsdepartementets försvarspolitiska inriktningsproposition,¹¹ som pekar på att Sveriges civila försvarsförmåga vid ett möjligt angrepp behöver stärkas, samt att planeringen för det svenska totalförsvaret behöver återupptas.¹² Regeringen bedömer därmed i direktivet att en ny myndighet med ansvar att utveckla ett svenskt psykologiskt försvar nödgas upprättas.¹³

Att definiera ett begrepp som psykologiskt försvar är dock tämligen svårt. I Psykförvarsutredningens betänkande (2020) till dåvarande statsråd Mikael Damberg beskrivs en psykologisk försvarsverksamhet som något sammansatt utav ett flertal samhälleliga aktörers bidrag, och således inte en verksamhet som utgår från en singular myndighet.¹⁴ Däremot pekar forskaren Niklas H. Rossbach i FOI:s rapport *Strategisk utblick 7* (2017) på det psykologiska försvarets behov av en utpekad central aktör. Sagda aktör bör ha förmågan att kunna överblicka hela den hotbild som Sverige kan tänkas stå inför, men även förfogandet att kunna överskåda alla inblandade myndigheters kapacitet och roller.¹⁵

¹⁰ "FAQ: Joint Framework on countering hybrid threats," Europeiska kommissionen, senast modifierad 6 april, 2016, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/MEMO_16_1250.

¹¹ Förvarsdepartementet, *Förvarspolitisk inriktning*, Prop. 2014/15:109

¹² Justitiedepartementet, *Myndighet för psykologiskt försvar*, Dir. 2018:80, sid. 1

¹³ Ibid, sid. 7

¹⁴ Justitiedepartementet, *En ny myndighet*, SOU 2020:29, sid. 41

¹⁵ Rossbach, "Psykologiskt försvar", sid. 46

Behovet av ett svenskt psykologiskt försvar är dock inget nytt. Redan 1953 lade Kommittén för utredning om det psykologiska försvaret (även kallad den Mossbergiska utredningen) fram sitt betänkande “Psykologiskt försvar”. Till följd av detta betänkande beslöt riksdagen att under efterföljande år inrätta Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar (BN).¹⁶ 1985 slogs BN ihop med Totalförsvarets upplysningsnämnd och bildade sedermera det som kom att kallas Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF).¹⁷ SPF lades ned 2008 och dess verksamhet togs påföljande år över av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).¹⁸

För att på bästa kunna försvara sig mot dagens psykologiska krigsföringslandskap, inrättades sedermera den 1 januari 2022 föremålet för denna studie, Myndigheten för psykologiskt försvar.¹⁹

3. Tidigare forskning

Under detta kapitel förekommer främst vetenskapliga rapporter beställda av svenska myndigheter eller EU-institutioner. I kapitlets första sektion behandlas internationella studier om psykologiskt försvar, i syfte att ge en överskådlig bild av forskningsläget kring det bredare begreppet psykologiskt försvar. I kapitlets andra sektion behandlas forskning som på något sätt berör ett svenskt psykologiskt försvar.

¹⁶ Eino Tubin, *Förfäras ej* (Stockholm: Styr. För psykologiskt försvar, 2003), sid. 8

¹⁷ Ibid, sid. 10

¹⁸ MSB, “Psykologiskt försvar”.

¹⁹ Ibid.

3.1 Internationella studier om psykologiskt försvar

Gällande den forskning som existerar kring psykologiskt försvar på det allmänna planet, kretsar en stor del kring hybridhot. Då ett psykologiskt försvar utgör en del av ett övergripande försvarsverk mot hybridhot, behandlas ofta detta ämne som en del av det överordnade forskningsämnet. Mycket utav denna forskning har bland annat gjorts på beställning av EU. Som exempel kan den i maj 2021 utkomna studien *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats* (2021) nämnas. Studien utfördes på uppdrag av INGE-kommittén²⁰ och Europaparlamentet, och avsåg undersöka det strategiska värdet av ökad samhällelig motståndskraft mot hybridhot. Sagda motståndskrafts exakta innebörd är fortfarande vagt förstådd, och studien ämnar förtydliga förhållandet mellan denna typ av motståndskraft och nationell beredskap.²¹ I studien tas Sveriges arbete med att motverka desinformation upp som ett gott exempel, och i relation till detta inrättandet av MPF.²²

En annan viktig forskningspublikation är *The landscape of hybrid threats: A conceptual model* (2021). Publikationen gjordes av European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats (Hybrid CoE) och av Joint Research Centre (JRC), som är Europeiska kommissionens forsknings- och vetenskapsgren. Rapporten ämnar kasta ljus på de problem som hybridhot utgör och bidra med en djupare förståelse kring detta fenomen. I rapporten karaktäriseras hybridhotens olika delar, det strategiska tänkandet hos de aktörer som i någon form nyttjar hybrid krigsföring och med vilka hybrida krigsföringsmedel dessa aktörer potentiellt kan använda mot EU:s medlemsländer.²³ Begrepp såsom psykologiskt försvar förekommer inte i studien, men termen psykologisk krigsföring förekommer dock relativt frekvent. Psykologisk

²⁰ Special Committee on Foreign Interference in all Democratic Processes in the European Union, including Disinformation. För mer information om denna kommitté, se <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/inge/about>

²¹ Wigell, Mikael, Harri Mikkola, Tapio Juntunen, *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats*, (Policy Department for External Relations, 2021): sid. 1
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU\(2021\)653632_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU(2021)653632_EN.pdf)
Hämtad 2022-04-11

²² Ibid, sid. 34

²³ Giannopoulos, G., H. Smith, M. Theocharidou, *The Landscape of Hybrid Threats: A conceptual model*, EUR 30585 EN (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021): sid. 4
<https://www.hybridcoe.fi/publications/the-landscape-of-hybrid-threats-a-conceptual-model/> Hämtad 2022-02-11

krigföring tas bland annat upp som en del utav tre i det kinesiska konceptet “Three Warfares” (Tre Krigsföringsmetoder), tillsammans med allmän opinionskrigföring och rättslig krigsföring. Enligt rapportförfattarna definieras psykologisk krigföring, utifrån kinesisk strategisk teori, som ett krigsföringskoncept där man genom påverkansoperationer ämnar uppnå militära och politiska mål genom distribuering av särskild information.²⁴ En av rapportens slutsatser landar i vikten av att bygga upp motståndskraft mot dessa typer av hot genom försvarsinriktade tillvägagångssätt kallade “whole-of-society” och “whole-of-government”.²⁵

3.2 Forskning om psykologiskt försvar i Sverige

Forskning som berör psykologiskt försvar och dess instanser i Sverige är relativt begränsad. Därför har uppsatsförfattaren valt att under denna del ta med rapporter. Mycket av den befintliga akademiska forskningen behandlar informationspåverkan, som förvisso är ett av de element som ett psykologiskt försvar ämnar motverka. Föremålet för dessa studier är således inte det psykologiska försvaret i sig, utan snarare något som utgör det potentiella hotet.

Statskontoret utgav 2017 rapporten *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar* (2017). Rapportens syfte var att redogöra vilka svenska statliga myndigheters verksamheter som kan anses vara relevanta för ett potentiellt psykologiskt försvar. I rapporten slutsats framkommer bland annat att ett kontemporärt psykologiskt försvar, till skillnad från det tidigare psykologiska försvaret, kommer handla om mer än bara förberedelser inför stundande konflikt och krig. Ett nytt psykologiskt försvar bör följaktligen etablera en förebyggande förmåga även i fredstid. Gränserna mellan krig och fred suddas mer och mer ut, och Sverige utsätts redan idag för diverse typer av informationspåverkan.²⁶ Vidare framkommer det i rapporten att det saknas ett

²⁴ Ibid, sid. 21

²⁵ Ibid, sid. 44

²⁶ Statskontoret, *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar*, (www.statskontoret.se, 2017): sid. 103
<https://docplayer.se/48281826-2017-5-myndigheternas-arbete-med-psykologiskt-forsvar.html> Hämtad 2022-04-21

systemperspektiv på det psykologiska försvaret, något som till viss del beror på en brist på övergripande styrning.²⁷

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) publicerade nyligen rapporten *Varning – desinformation! Allmänhetens syn på psykologiskt försvar* (2022). FOI ville med rapporten undersöka hur den svenska befolkningen uppfattar och förhåller sig till både ett psykologiskt försvar och informationspåverkan, med inriktning på kommunikationsinsatser på olika sociala medier och hur dessa togs emot. Man vill med rapporten utöka kunskapen kring informationspåverkan på internet och således hjälpa myndigheter som hanterar sagda informationspåverkan. Rapportens resultat visar bland annat på att den svenska befolkningen har en hög tilltro till förmågan hos svenska myndigheter gällande ett psykologiskt försvar. Utöver det tyckte de medverkande att det psykologiska försvaret bör kunna bedriva sitt arbete i fredstid, vilket tidigare inte ansetts som något självklart.²⁸

I rapporten *Motståndskraft: Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025* (2017) från försvarsdepartementet tas psykologiskt försvar upp, om än kortfattat. I rapporten framkommer det att ett psykologiskt försvar behövs och att det på grund av det rådande omvärldsläget måste anpassas efter detta.²⁹

²⁷ Ibid, sid. 108

²⁸ Ola Svenonius. *Varning – desinformation! Allmänhetens syn på psykologiskt försvar*, (<https://www.foi.se>, 2022), <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--5264--SE> Hämtad 2022-05-01

²⁹ Försvarsdepartementet, *Motståndskraft – Inriktning av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*, Departementsserien 2017:66, (Stockholm: Wolters Kluwers, 2017): sid. 105
<https://www.regeringen.se/4b02db/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsberedninge/n/ds-2017-66-motstandskraft-inriktningen-av-totalforsvaret-och-utformningen-av-det-civila-forsvaret-2021-20252.pdf> Hämtad 2022-04-23

4. Metod

I detta kapitel diskuteras uppsatsens olika metodologiska delar och metodval motiveras. I kapitlets första del kommer valet av metodologiskt ramverk att beskrivas och diskuteras. I den andra delen kommer studiens källor och det källkritiska läget att genomgå. Allt ovanstående kommer även att motiveras utifrån relevansen till studiens syfte.

4.1 Forskningsdesign

Studiens metodologiska ramverk gestaltas i form av en kvalitativ teorikonsumerande fallstudie och ämnar applicera en redan existerande teoribildning på nytt empiriskt material.³⁰ Lijphart (1971) kallar denna typ av fallstudie som ”interpretative”, det vill säga en fallstudie som är tolkande i sin natur. Som metod, vill man genom den tolkande fallstudien applicera en generaliserande teori på det fall som ska undersökas. Genom detta tillvägagångssätt är målet att belysa själva fallet; således inte att utveckla sagda generaliserande teori.³¹ Dobson (1999) poängterar att en fallstudies intention utmynnar i intresset av att anskaffa en djupare förståelse för de berörda fenomenen i en verklig miljö.³² Bruket av en fallstudie kan även anses vara av nytta i de forskningsområden, där en granskning av sammanhanget och en situations dynamik blir viktig.³³ Vidare framhäver Lijphart (1977) fallstudiens fördelar i relation till de forskningsresurser som står till forskarens förfogande. Genom att rikta fokus mot ett enstaka fall, ges forskaren möjlighet att intensivt undersöka detta fall, även med begränsade resurser.³⁴

³⁰ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann E. Towns & Lena Wängnerud. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Stockholm: Wolters Kluwer, 2017), sid 42

³¹ Arend Lijphart. “Comparative Politics and the Comparative Method”, *The American Political Science Review*, Vol. 65, No. 3 (1971): sid. 692, <https://doi.org/10.2307/1955513>

³² Philip J. Dobson. “Approaches to Theory Use In Interpretive Case Studies – a Critical Realist Perspective”, *Proc. 10th Australasian Conference on Information Systems*, (1999): sid. 259, [https://www.researchgate.net/publication/228509820 Approaches to Theory Use in Interpretive Case Studies--a Critical Realist Perspective](https://www.researchgate.net/publication/228509820_Approaches_to_Theory_Use_in_Interpretive_Case_Studies--a_Critical_Realist_Perspective)

³³ Dobson, se Darke et al (1998), sid. 260

³⁴ Lijphart, “Comparative Politics”, sid. 692.

Således ämnar den teorikonsumerande fallstudien att testa om en förutbestämd faktor kan klarlägga hur det kom sig att något inträffade, eller skedde, i just det fallet som undersöks.³⁵ Denna studie önskar falla i linje med just ovan nämnda situationer. Uppsatsens syfte är att granska samt tillskansa djupare förståelse kring de bakomliggande element som föregått inrättandet av MPF och vilken roll myndigheten idag kommer att utgöra för det svenska försvaret. Detta genom studiens analytiska ramverk som utgör den förutbestämda faktorn. Fallet bedöms av uppsatsförfattaren vara intressant i sig självt, och studien ämnar således i så hög grad som möjligt genom det analytiska ramverket förklara vilka skeenden och händelser som existerat kring detta valda fall.³⁶ Vanligtvis är det en teori som används i en teorikonsumerande fallstudie. I denna studie kommer istället ett analytiskt ramverk baserat på Robert Entmans inramningsteori (1993) att appliceras på empiriska källmaterial. Mer information om detta finns under kapitel 4.

Studiens metodologiska tillvägagångssätt kommer huvudsakligen att ske genom en genomgång av alla de beslutsdokument som ligger till grund för inrättandet av MPF. Sagda genomgång yttrar sig genom en systematiserad tillämpning av det analytiska ramverket. Genom denna tillämpning, ämnar uppsatsförfattaren hitta framträdande passager i texterna i syfte att kunna besvara uppsatsens frågeställningar. Studien har således tagit en kvalitativ gestaltning för att på bästa sätt låta analysens helhet träda fram. I och med detta kommer källmaterialet tolkas och läsas för att kunna presentera samt ge en så god förståelse som möjligt för de bakomliggande faktorer som ligger till grund för myndighetens inrättandeprocess.³⁷

En nackdel med valet av fallstudie som metod, kan dock uppkomma om valet av det fenomen som ska undersökas är haltande. Är det ett redan moget och väletablerat sådant, och där en djupare förståelse för varför detta fenomen existerar är ointressant, kan fallstudien i sin helhet tänkas bli icke-relevant.³⁸ Dobson (1999) framhäver dock att en sådan attityd till fallstudiens analysobjekt i sig själv haltar. Även om det redan existerar god ontologisk och teoretisk

³⁵ Esaiasson, *Metodpraktikan*, sid. 89-90

³⁶ Ibid, sid. 42

³⁷ Ibid, sid. 211

³⁸ Dobson, se Darke et al (1998), sid. 260

kännedom kring ett analysobjekt eller fenomen, bör ej värdet av alternativa perspektiv förringas.³⁹

4.2 Material

I det här avsnittet kommer uppsatsförfattaren diskutera det källmaterial som behövs och som är tillgängligt för studiens analys. Även kvaliteten på detta material kommer diskuteras utifrån de traditionella källkritiska kriterierna. Dessa inbegriper källornas tids- beroende-, äkthets- och tendenskriterier.⁴⁰

Initialt var olika offentliga regeringsdokument kring inrättandet av MPF det tilltänkta källmaterialet, men under inläsningsfasens tidiga skede insåg uppsatsförfattaren att detta måste korrigeras. För att kunna fullgöra studiens analys i enlighet med det syfte och det teoretiska ramverk som etablerats, var uppsatsförfattaren således tvungen att bredda den tidigare påtänkta källmaterialet. Här inkluderas de remissvar som mottagits av Justiedepartementet rörande inrättandet av MPF. Remissvaren är inkomna från ett stort antal olika instanser, såsom kommuner, högre lärosäten och myndigheter. Uppsatsförfattaren har därmed valt att fokusera på ett visst antal utav dessa. De remissvar som prioriteras är de vars avsändare uppsatsförfattaren anser vara mest relevanta för studiens syfte. Remissvar som inkluderas i uppsatsen kommer från Säkerhetspolisen, Försvarshögskolan, SVT, SR, Journalistförbundet, Totalförsvarsstiftelsen, Kungliga Krigsvetenskapsakademien samt Statens medieråd.

Förutom regeringsdokument och remissvar som behandlar inrättandet av MPF, har även rapporter från olika myndigheter inkluderats. Detta har varit nödvändigt för att kunna tillgodose syftets och det teoretiska ramverkets behov. I studiens andra frågeställning "Hur diagnosticeras problemens orsaker?" räcker det till exempel inte med att hålla sig till offentliga regeringsdokument som berör inrättandet av MPF. Orsakerna som diagnosticeras utifrån det teoretiska ramverket går längre tillbaka i tiden än vad källmaterialet kring inrättandet av MPF

³⁹ Ibid, sid. 261

⁴⁰ Göran Leth & Thorsten Thurén, *Källkritik för internet* (Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar, 2000), sid. 23 <https://rib.msb.se/filer/pdf/27968.pdf> Hämtad 2022-04-30

gör. Här nödgades uppsatsförfattaren följaktligen vidga sin källmateriaella vy för att kunna tillgodose att denna frågeställning besvarades så gott som möjligt.

Det empiriska källmaterialet kring psykologiskt försvar i allmänhet bör dock ses som relativt sparsmakat. Det främsta källmaterialet som existerar behandlar utredningen kring inrättandet av en ny myndighet för psykologiskt försvar eller olika utredningar som berör det svenska totalförsvaret. Denna studie tar framförallt avstamp i Psykförsvarsutredningens betänkande *En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret* (2020), som gjordes på uppdrag av regeringen med syfte att utreda behovet av att inrätta en ny myndighet med ansvar för det svenska psykologiska försvaret. Däremot existerar det gott material kring de olika element som det psykologiska försvaret ämnar motverka, exempelvis informationspåverkan. Det material som dock kan tänkas saknas är mer utförligare beskrivningar av dokumenterade påverkansförsök mot den svenska staten. Här finns mest sannolikt material klassat som hemlighetsstämplat, vilket av naturliga skäl inte går att få tag på. Uppsatsförfattaren hade även inledningsvis tänkt utföra expertintervjuer för att komplettera det redan existerande källmaterialet, men nödgades i brist av tid och svåråtkomliga intervjupersoner att avfärda detta källmaterial.

I avseende kring det källkritiska tidskriteriet bör källorna för denna studie dock anses utgöras av varierande kvalitet. På regeringens egna hemsida, där ett stort antal av det källmaterial som denna studie baseras på hämtats, går det ej att se när sidan senast uppdaterades. Enbart publiceringsdatum finns tillgängligt, och är således det enda som går att utgå ifrån. Dock utgörs dessa dokument av utredningar och rapporter, vars innehåll inte består av faktapåståenden som bör anses vara förlegade vid studiens skrivande stund, utan fortfarande är högst aktuella för studiens syfte och teoretiska inramningsmodell.⁴¹

Källmaterialets beroendekriterie bör ses som trovärdigt. Detta kriterium utgår ifrån om källmaterialet utgörs av primär eller sekundärkällor, eller om källorna traderats. Allt källmaterial som använts i analysen har hittats genom sökningar på antingen riksdagens egna hemsidor eller på internet generellt. De källor som uppsatsförfattaren tillskansat sig från internetsökningar har bestått av myndighetsrapporter, som varit lättare att hitta via sökmotor

⁴¹ Leth & Thurén. *Källkritik för internet*, sid. 22

såsom Google. Det källmaterial som kommer från regeringens egna hemsida och som denna studie till största del bygger på, är således primärkällor då dessa kommer direkt från den ursprungliga källan.⁴² Har andra källor angetts i regeringsdokument som analysen grundar sig på, har uppsatsförfattaren valt att använda sig av dessa för att i största möjliga mån hålla sig till primära källor. Gällande äkthetskriteriet har uppsatsförfattaren varit mycket noga med att enbart använda källor från svenska myndigheter och institut. Inga utav dessa är tagna från hemsidor som utgjort sig från att vara något annat än den påstådda myndigheten eller institutet.⁴³

5. Teoretiskt ramverk

Detta kapitel avser redogöra för uppsatsens teoretiska grundval. Uppsatsen är, som presenterats i metodkapitlet, en teorikonsumerande fallstudie. Som sådan ämnar denna fallstudie analysera det valda empiriska källmaterialet genom den från poststrukturalismen härstammande teorin om *framing*, eller *inramning*, och uppsatsförfattaren har valt att utgå ifrån Robert Entmans (1993) inramningsmodell. För att ge en klarare bild av studiens teoretiska ramverk, kommer under denna sektion poststrukturalismen i relation till inramningsteorin inledningsvis att förklaras. Därefter följer en genomgång av Entmans inramningsmodell. Uppsatsförfattaren väljer i enlighet med ett flertal andra forskare, som exempelvis Jan Jämte (2013)⁴⁴ och Åsa Knaggård (2009)⁴⁵, att översätta begreppet *Framing* och *Frames* till inramning och ramar.

⁴² Ibid, sid. 23

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Jämte, Jan, "Antirasismens många ansikten" (Avhandling, Umeå Universitet, 2013) <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:660975/FULLTEXT02>

⁴⁵ Knaggård, Åsa. "Vetenskaplig osäkerhet i policyprocessen" (Avhandling, Lunds universitet, 2009) <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/3313639/1472546.pdf>

5.1 Framing

I sin avhandling *Vetenskaplig osäkerhet i policyprocessen* beskriver Åsa Knaggård (2009) begreppet inramning som något som utformar en viss förståelse för en viss fråga eller visst problem. Hur ett problem eller en fråga formuleras påverkar således vår förståelse för frågan. Att utföra en inramning implicerar även att det är en agent som ramar in ett visst problem - man tillämpar således ett aktörsperspektiv.⁴⁶ Vidare belyser Knaggård att inramning innefattar en uppfattning om problemets orsaker, ansvar och tänkbara lösningar. Således belyser inramningsbegreppet att kunskap, även vetenskaplig sådan, är något konstruerat och att detta kan påverka tankeprocessen kring diverse problem och frågor.⁴⁷ Detta synsätt på kunskap, som något konstruerat och flytande, uppkom ur poststrukturalismen. Den poststrukturalistiska skolan kom att utvecklas ur den kontinentala filosofin under nittonhundratalets andra hälft, parallellt med utvecklingar som skedde på det analytiska filosofiområdet under samma tidsperiod.⁴⁸ Poststrukturalismen ämnar utmana hur vi ser på det som accepteras vara sanning och kunskap. Utifrån detta tankesätt, uppmuntras den forskande agenten att hålla sig kritisk till universella narrativ som anser sig erbjuda en objektiv världsbild.⁴⁹ Det poststrukturalistiska tillvägagångssättet ämnar kritiskt granska normativa koncept inom klassisk filosofi(?), medelst fenomenologi, hermeneutik samt språklig vändning.⁵⁰ En känd företrädare för denna åskådning är Michel Foucault, vars främsta bidrag till det poststrukturalistiska tankesättet är hans identifiering av det så kallade kunskap-maktsambandet. I grund och botten innebär detta att individer, som besitter en maktposition, har förmågan att i en viss given fråga utforma våra gemensamma uppfattningar. Uppfattningen för sagda fråga kan sedan bli så allmänt etablerad,

⁴⁶ Ibid, sid. 19-20

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Dominik Finkelde, "Post-Structuralism," *New catholic encyclopedia supplement 2012 – 13: Ethics and Philosophy*, Vol. 3, (2013): sid. 1245-1247.

https://www.academia.edu/10172664/Poststructuralism_New_Catholic_Encyclopedia_Supplement Hämtad 2022-04-19

⁴⁹ Aishling McMorro, "Poststructuralism." I *International relations theory*, red. Stephen McGlinchey, Rosie Walters & Christian Scheinflug (Bristol: E-International Relations Publishing, 2017): sid. 56, <https://www.e-ir.info/publication/international-relations-theory/> Hämtad 2022-04-19

⁵⁰ Finkelde, "Post-Structuralism", sid. 1245

att den övergår till ett stadie av sunt förnuft. Således uppkommer svårigheter med att tänka utanför dessa; endast vissa typer av åtgärder lämnas då utrymme.⁵¹

Konceptet *inramning* har ingående studerats inom diverse akademiska områden, och har idag en betydande roll inom samhällsvetenskaplig forskning. Ramar och inramning har använts för både analytiska och deskriptiva ändamål inom akademiska områden såsom psykologi, kommunikation, lingvistik och statsvetenskap. Sociologin är troligtvis det område som inramningskonceptet som mest empiriskt utforskats och analytiskt applicerats, inom vars ämne Erving Goffman (1974) bör ses som inflytelserikast. Goffman, i studiet av sociala rörelser, betecknar ramar som tolkningsscheman. Dessa tolkningsscheman ämnar synliggöra (lokalisera, uppfatta, märka och identifiera) händelser i individers livsrum, men även världen i sin helhet.⁵²

Även om omfattande studier gjorts, både med och om teorin, har dock forskarvärlden en lång tid slitit med att ge en god, genomgående och fullständig definition om ramar. Entman (1993) beskriver dessa svårigheter:

Potential research paradigms remain fractured, with pieces here and there but no comprehensive statement to guide research.⁵³

Entman menar således att forskningen om inramningsteorin är ett brutet paradig. Forskningsparadigmet är här splittrat, med olika bitar spridda lite varstans, och att ett heltäckande uttalande kring teorin som vägleder forskningen saknas. Även om så är fallet, menar dock Entman att detta utgör en potentiell fördel för den forskaren som använder sig av teorin. Idén om inramning är således formbar och kan appliceras på ett bred spektrum av kommunikativa texter.⁵⁴

⁵¹ McMorrow, "Poststructuralism", sid. 58

⁵² Robert D. Benford & David A. Snow, "Framing processes and Social Movements: An Overview and Assessment," *Annual Review of Sociology*, Vol. 26 (2000), sid. 614 <https://www.jstor.org/stable/223459>

⁵³ Entman, "Framing", sid. 51

⁵⁴ Ibid.

5.2 Studiens analytiska ramverk

Entmans (1993) Theory of Framing, eller *inramningsteori*, ämnar lyfta fram de ramar som existerar inom kommunikativa entiteter, och således hittas Entmans modell till största del inom kommunikationsvetenskapen.⁵⁵ Ett sådant forskningsexempel återfinns i Entmans fallstudie *Representation and reality in the portrayal of blacks on network television news* (1994). I studien applicerar Entman ramar på inspelad amerikansk nyhetsrapportering under månads tid, i syftet att undersöka hur dessa framställer svarta respektive vita människor i en stereotypisk kontext.⁵⁶

I arbetet med en kommunikativ entitet lyfter Entman fram två viktiga begrepp: urval och framträdande. Att rama in, framhäver Entman, är att göra ett urval av vissa aspekter från en upplevd verklighet. Sagda aspekter ämnar man sedan göra mer framträdande i en kommunikativ text, med syfte att applicera de fyra funktioner som utgör ramar. Entmans definition av ramarnas funktioner:

Frames, then, *define problems* - determine what a causal agent is doing with what costs and benefits, usually measured in terms of common cultural values; *diagnose causes* - identify the forces creating the problem; *make moral judgments* - evaluate causal agents and their effects; and *suggest remedies* - offer and justify treatments for the problems and predict their likely effects.⁵⁷

Det är utifrån denna av Entman formulerade definition om ramarnas funktionalitet som studien ämnar angripa det empiriska källmaterialet. Utifrån Entmans definition av ramarnas fyra funktionaliteter, har uppsatsförfattaren valt att operationalisera det analytiska ramverket om inramning med hänsyn till uppsatsen valda ämne, syfte och källmaterial. Analysdelen kommer således utgöras av fyra olika sektioner, baserade på de fyra operationaliserade frågeställningarna. Den första operationella frågeställningen utgår därmed ifrån hur en ram *definierar problem*. Under denna operationella utgångspunkt kommer de problem och hot som

⁵⁵ Bertram Scheufele, "Framing-effects approach: A theoretical and methodological critique," *Communications*, Vol. 23 (2004), sid. 401, <https://core.ac.uk/download/pdf/19418321.pdf> Hämtad 2022-04-25

⁵⁶ Robert Entman. "Representation and reality in the portrayal of blacks on network television news." *Journalism Quarterly*, Vol. 71, no. 3 (1994), <https://doi.org/10.1177/107769909407100303>

⁵⁷ Entman, "Framing", sid. 52

lett till behovet av ett psykologiskt försvar att analyseras. Uppsatsförfattaren vill här belysa och vaska fram de ramar som existerar i det empiriska källmaterialet, gällande hur de problem och hot som genererar ett behov av ett svenskt psykologiskt försvar presenteras.⁵⁸

Den andra operationella frågeställningen baseras på en rams orsakdiagnostiseringsfunktionalitet. Här har uppsatsförfattaren valt att rikta fokus mot de orsaker som ligger bakom de presenterade hotbilder och problem som föreligger inrättandet av MPF. Med andra ord ämnar uppsatsförfattaren här att *diagnostisera* orsakerna till de existerande upplevda hotbilderna och problem som ligger till grund för myndighetens inrättande.⁵⁹ Denna operationella ämnar således försöka hitta ramar som indikerar vilka orsaker som ligger bakom de hotbilder och problem som ligger till grund för myndighetens inrättande.

Fallstudiens tredje operationella frågeställning utgår ifrån om det föreligger ramar som uppmålar en moralisk bedömning i det undersökta källmaterialet. Relevant för denna studien, är att undersöka om en moralisk bedömning finns inbäddat i presentationen om de yttre krafter som ligger bakom de presenterade hotbilderna och problemen.⁶⁰

Den fjärde och sista frågeställningen baseras på hur en ram kan identifiera de lösningar som källmaterialet presenterar kring ett visst ämne eller fall. Följaktligen kommer här potentiella ramar i det empiriska källmaterialet kring de presenterade åtgärderna rörande de problem och hot som introduceras i analysens första sektion att analyseras.⁶¹

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

6. Analys

Mot bakgrund av att studiens frågeställningar är uppdelad i fyra olika delar, kommer analysen således bestå av fyra sektioner. Som beskrivs under teorikapitlet, är dessa fyra sektioner baserade på de funktioner Entman anser att en ram besitter. Analyskapitlet kommer åtföljas av ett diskussionskapitel, där uppsatsförfattaren reflekterar kring analysen resultat.

6.1 Hur definieras problemet?

Under denna sektion kommer presentationen av de problem som genererar ett behov av en ny myndighet för psykologiskt försvar analyseras. Sektionens syfte är att deskriptivt lyfta fram hur ovan nämnda problem presenteras i det empiriska källmaterialet. Genom en analys av detta källmaterial, utförd genom Robert Entmans inramningsteori, utkristalliserar två olika ramar som påvisar varför ett behov av MPF existerar.

6.1.1 Gråzonsproblematiken

I Statsrådsberedningens rapport (2017) framkommer det att den säkerhetspolitiska situationen har försämrats, både i Europa och i vårt närområde. Detta försämrade säkerhetspolitiska läge ökar kraven på den svenska totalförsvarsförmågan, och ett starkt totalförsvaret bör inkludera ett gediget psykologiskt försvar.⁶² I en rapport från Statskontoret (2017) framkommer det att i relation till det försämrade säkerhetsläget, har det även skett en uppluckring gällande gränsdragningen mellan krig och fred. Man menar här att det existerar en så kallad gråzon eller

⁶² Regeringskansliet, *Nationell säkerhetsstrategi*, Statsrådsberedningen, (2017), sid. 9
<https://www.regeringen.se/48db21/globalassets/regeringen/block/aktualitetsblock/statsradsberedningen/nationell-sakerhetsstrategi.pdf> Hämtad 2022-04-26

gråzonsproblematik, och att det i denna formellt råder fred, men att det trots det förekommer aggressiva handlingar i form av påverkanskampanjer och cyberattacker.⁶³ I internationella kontexter används begreppet hybridhot istället för gråzon och gråzonsproblematik. En kombination av antagonistiskt bruk av maktmedel använt i kombination med varandra benämns som icke-linjär krigföring eller hybridhot. Dessa begrepp betecknar nyttjandet av diverse medel med syfte att uppsåtligt sabotera samhällets funktionella pelare, begångna av både stater och statsunderstödda aktörer. Syftet med användandet av dessa medel inkluderar även att påverka beslutsfattare, opinioner samt demokratiska processer.⁶⁴ Då svenska myndigheter i hög grad använder sig av begreppen gråzon och gråzonsproblematik istället för hybridhot, kommer samma göras i den resterande analysen.

I regeringens proposition Totalförsvaret 2021-2025 (2020) beskrivs gråzonsproblematiken som en osäkerhet som kan uppstå i ett gränsland mellan krig och fred.⁶⁵ Situationer som kan uppkomma i en gråzon skiljer sig från de som kan framträda vid ett regelrätt krig; således omfattas inte dessa situationer av varken EU:s Lissabonfördrag (artikel 42.7) eller Natos försvarsgaranti (artikel 5). Dessa situationer inbegriper följaktligen inte tillräckligt genomgripande våldshandlingar som kan motivera en av FN utfärdad resolution som stipulerar väpnad konflikt eller angrepp.⁶⁶ Därmed suddas tanken ut mer och mer på att ett hot enbart avser vara något som utmanar det fysiska svenska territoriet. Vad som kan gällas vara ett typiskt innehåll i ett gråzonstypfall är avhängigt gråzonens själva karaktär. En gråzons karaktär styrs av bland annat av de maktmedel som är tillgängliga för motståndaren, samt vilka syften som motståndaren har. Detta går sedan att anknyta till antaganden om hur det föreligger med den säkerhetspolitiska kontexten, bland annat vilka militärstrategiska och politiska intentioner som motståndaren kan tänkas ha.⁶⁷

⁶³ Statskontoret, *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar*, sid. 20

⁶⁴ Försvarsdepartementet, *Totalförsvaret 2021-2025*, Proposition 2020/21:30 (Stockholm, 2020): sid. 61
<https://www.regeringen.se/4a965d/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsproposition-2021-2025/totalforsvaret-2021-2025-prop.-20202130.pdf> Hämtad 2022-02-28

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Försvarshögskolan. *Förutsättningar för krisberedskap och totalförsvaret i Sverige*, (www.fhs.se, 2021): sid. 162
<https://www.fhs.se/download/18.7ff1bbb17b4b67d55577ca4/1630488820846/Förutsättningar%20för%20krisberedskap%20och%20totalförsvaret%20i%20Sverige%202021.pdf> Hämtad 2022-03-07

⁶⁷ Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), *Typfall 5: Utdragen och eskalerande gråzonsproblematik*, (2018),
<https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20MEMO%206338> Hämtad 2022-04-28

Försvarshögskolan markerar dock att gråzon är ett begrepp som saknar en gängse definition. De framhåller däremot att begreppet innebär det tillstånd som existerar mellan det som den internationella sedvanerätten bedömer vara ett beväpnat anfall och fredligt tillstånd mellan olika stater.⁶⁸ I syfte att vilseleda och överraska en försvarare, kan en angripande stat handla så nära gränsen för upptäckt som möjligt. Den angripande staten skapar då avsiktligt en gråzonsproblematik, och kan utnyttja detta för att undvika motåtgärder såsom beredskapshöjning. En dylik situation är problematisk, då det inte alltid är uppenbart att sådant agerande består av avsiktliga handlingar. Resultatet kan således bli att motåtgärder såsom essentiellt beslutsfattande både försvåras och försenas. Följaktligen finns det ett intresse hos det svenska försvaret att begränsa en potentiell angripares möjligheter till att åstadkomma en gråzonsproblematik.⁶⁹

6.1.2 Informationspåverkan

Något som frekvent dyker upp vid inramningsprocessen är förekomsten av ramen informationspåverkan. Detta begrepp benämns ofta som en del av begreppen gråzon och gråzonsproblematik. Begreppet förekommer även separat, som något som befinner sig utanför det upplevda problemet gråzon och gråzonsproblematik och utgör således vara ett problem och hot i sig själv. Under detta delkapitel kommer följaktligen detta begrepp förklaras mer ingående, utifrån hur de presenteras som ett problem som ålägger ett psykologiskt försvar. Desinformation uppkommer även det frekvent i det analyserade källmaterialet, men detta begrepp bör ses som en del av begreppet informationspåverkan.⁷⁰ Begreppet kommer således i analysdelen ingå i begreppet informationspåverkan och inte nämnas separat.

I Statsrådsberedningens informationsmaterial om den nationella säkerhetsstrategin belyses vikten av säkra kommunikationskällor. Vid en potentiell nationell kris och hur denna utvecklar sig, kan kommunikationen mellan medier, myndigheter och allmänheten vara en avgörande

⁶⁸ Försvarshögskolan. *Förutsättningar för krisberedskap*, sid. 161

⁶⁹ Försvarsdepartementet. *Motståndskraft*, Ds 2017:66, sid 63,

⁷⁰ Justitiedepartementet, *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 81

faktor. Rörande Sveriges kapacitet att kunna hantera både stora och små prövningar är det väsentligt att landets invånare kan tillskansa sig riktig information och på samma gång bedöma denna.⁷¹ Essentiellt är även tron på den svenska statsapparat och dess funktioner hos den svenska befolkningen. Den svenska offentliga förvaltningen innehar hög legitimitet och präglas i det närmaste av en väldigt liten befintlig korruption i en internationell jämförelse. Hos den svenska befolkningen finns även en relativt hög socialt tillit samt ett förtroende till en stabil svensk demokrati. I mätningar som avser tillit mellan ett samhälles offentliga förvaltning samt tillit invånarna emellan, hamnar Sverige således vanligtvis väldigt högt. Detta förtroende är en essentiell hörnsten i den svenska motståndskraften om Sverige ska ha möjlighet att hantera en potentiell kris eller ett krig. Ovanstående värden är något som idag hotas av, och är föremål för, antagonistisk informationspåverkan från externa makter. Syftet med dylik informationspåverkan är att betjäna sina egna säkerhetsintressen genom att framkalla polarisering och så splittring.⁷² Ett konkret kontemporärt exempel på skadlig informationspåverkan är coronapandemin. Antagonistiska makter har bland annat riktat otillbörlig informationspåverkan mot västerländska stater i syfte att smutskasta dessa och uppmåla dem som svaga, främst genom att försöka påvisa att de inte klarat av att hantera pandemin. Att felaktig information om viruset spridits har lett till att många människor mist livet, något som påvisar hur allvarligt vilseledande informationsspridning faktiskt kan vara.⁷³

Aktiviteter som klassas som informationspåverkan kan utföras på olika sätt; de utgörs antingen av isolerade aktiviteter eller som en komponent i en påverkanskampanj. Ett omfattande urval av tekniker som existerar både innanför och utanför kommunikationsfältet kan brukas vid en påverkanskampanj. De tekniker som ligger utanför det kommunikativa spektrat kan exempelvis utgöras av ekonomiska och diplomatiska sanktioner i syfte att påverka det drabbade samhället.⁷⁴ Ett resultat av detta kan mycket väl yttra sig i ett stigande utanförskap; socialt, kulturellt, politiskt och ekonomiskt. Detta kan i sin tur leda till att det i Sverige välcementerade förtroendet

⁷¹ Statsrådsberedningen. *Nationell säkerhetsstrategi*, sid. 14

⁷² Justitiedepartementet, *En ny myndighet*, SOU 2020:29, sid. 133-134

⁷³ Sebastian Bay. *Psykologiskt försvar – förebyggande i fokus*, (2020), sid. 1, <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%207349>

⁷⁴ MSB, *Att möta informationspåverkan – En handbok för kommunikatörer* (2018), sid. 11, <https://www.msb.se/sv/publikationer/att-mota-informationspaverkan--handbok-for-kommunikatorer/>

för demokratin skadas, och således även ett lägre deltagande vid val. Externa antagonistiska makter har redan idag förmågan att sätta hela denna balans på spel.⁷⁵

6.2 Hur diagnostiseras problemets orsaker?

6.2.1 Informationspåverkan: Det förändrade teknik- och medielandskapet

I det mediala landskapet har stora förändringar skett och den digitala utvecklingen har bidragit till att ett spridande av information blivit mycket lättare än tidigare. På grund av den tekniska utvecklingen har främmande och potentiellt antagonistiska makter således helt nya möjligheter att på både laglig och olaglig väg tillskansa sig ett brett urval av information, samt sprida felaktiga uppgifter och falska nyheter.⁷⁶ Internet är en betydande komponent i denna teknikutveckling och har idag en framträdande roll som informationsförmedlare, framförallt genom sociala medier men även genom nya och traditionella nyhetsförmedlare. Man kan idag nå ut till fler kanaler och dessutom nå ut till dessa kanaler snabbare. Ett stort problem med detta är att en sådan informationspridning kan ske utan redaktionell kontroll, något man vanligtvis hittar hos de traditionella medierna. Detta har således lett till en ökad sårbarhet för Sveriges medborgare; sårbarhet inför informationspåverkan från både utländska och inhemska intressen.⁷⁷ Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) menar att etablerade, traditionella medier i allt högre grad samexisterar med sociala medier. Således har det envägskommunikationssystem som traditionella medier är uppbyggt kring förändrats. Kommunikation behöver inte längre ske

⁷⁵ Justitiedepartementet, *En ny myndighet*, SOU 2020:29, sid. 133-134

⁷⁶ Statens offentliga utredningar, *Struktur för ökad motståndskraft*, SOU 2021:25, (2021): sid. 146, <https://www.regeringen.se/496a62/contentassets/444fe6ead7c442cba3f3d1d50c8c206e/struktur-for-okad-motstandskraft-sou-2021-25.pdf>

⁷⁷ Statskontoret, *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar*, sid. 21

från en redaktion till en mottagande läskrets; i teorin kan nu alla agera både mottagare och sändare. Det har således skett ett paradigmskifte från envägskommunikation till flervägskommunikation.⁷⁸

Ett resultat av de sociala mediernas starka position i dagens medielandskap är följaktligen den ökade frekvensen av antingen partiska eller helt och hållet falska nyhetskanaler. Dessa kan vara svåra att åtskilja från klassiska nyhetsmedier. Därtill har nyhetslandskapet idag både fragmenterats och internationaliserats, vilket även det har förändrat förutsättningarna för informationspåverkan. Allt dessa ovan nämnda förändringar har gjort en uppbyggnad av globala aktörsekosystem möjligt; ekosystem där olika aktörer symbiotiskt kan förstärka varandra och således öka riskerna för informationspåverkan.⁷⁹ GSMA-ETNO är en europeisk samverkansorganisation för mobiloperatörer, som under coronapandemin upptäckt inte mindre än 120 olika attacker med koppling till spridning av vilseledande information rörande coronaviruset mot olika mobiloperatörer. Under 2020 visade studier att framväxt av vaccinmotståndsgrupper på sociala medier ökade markant. Denna framväxt riskerade att i hög grad influera kampanjer som ämnade informera om covidvaccin och vikten av dessa.⁸⁰ Ovanstående två exempel visar på hur det teknologiska landskapet utgör en ny sfär för spridning av informationspåverkan, och varför det således lyfts som viktig orsak till denna allt mer växande problematik. Säkerhetspolisen tar i sin årsrapport från 2019 våldsbejakande extremism som exempel på utnyttjandet teknikutvecklingens framfart. Aktörer inom extremistmiljöer uppmanas ofta agera efter uppmaningar som syftar till att med alla möjliga medel göra vad de kan där de befinner sig. Detta tankesätt appliceras även på de handlingar som ligger utanför “vanliga” terrorattentat eller grova våldsbrott. Det kan till exempel handla om att polarisera ett samhälle eller till och med försöka sammanstörta det. Sådana här typer av taktiker har idag blivit lättare att genomföra genom dagens teknik. Produktion och spridning av propaganda har

⁷⁸ Albinsson, Pär-Anders et al, *Analys och detektion av vilseledning och påverkansoperationer i sociala medier*, (FOI, 2015), sid. 13 <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4142--SE>

⁷⁹ Försvarshögskolan, *Förutsättningar för krisberedskap*, sid. 164

⁸⁰ Bay, *Psykologiskt försvar*, sid. 1

även det blivit lättare genom digitaliseringen; nyetablerade digitala plattformar har ändrat och gett upphov till andra kommunikationspremissor.⁸¹

Inbegripet i den tekniska aspekten finns också risken för cyberattacker. I relation till informationspåverkan, kan ett cyberangrepp utföras i syfte att stjäla dokument ur informationssystem. Ett dylikt angrepp kan utgöras som en del av en större informationspåverkansoperation, där målet exempelvis kan vara att inverka på olika beslut eller åsikter.⁸² Det har tidigare även varit relativt dyrt att sprida felaktig information och idka informationspåverkan, emedan detta krävt manuella insatser. En stor bidragande faktor till att informationspåverkan kommer bli ett mycket större problem är tillämpning av AI-modeller, även kallade förtränade språkmodeller. Dessa tränas till att hantera stora mängder textbaserade data och kan skapa nya högkvalitativa texter. Att träna upp dessa AI-program kräver mycket resurser, men när dessa väl är upptränade kommer de kunna generera i det närmsta helt kostnadsfria nya och kvalitativa texter. Detta innebär i sin tur att informationslandskapet inom en snar framtid kan komma att översvämmas av påhittade kommentarer och falska nyheter i sociala medier, allt genererat och skapat av artificiell intelligens.⁸³

6.2.2 Ryssland och Kina: Aktörerna bakom informationspåverkan och gråzonsproblematiken

Under denna sektion framställs de ramar om problemets orsaker som uppsatsförfattaren har hittat. Det framkommer tydligt i det analyserade empiriska materialet att två aktörer till stor del utgör orsakerna till de problem som presenterats i sektion 5.1 och att dessa ligger bakom både den upplevda hotbilden informationspåverkan samt gråzonsproblematiken.

⁸¹ Säkerhetspolisen, *Årsbok 2021*, (2021), sid. 51, https://sakerhetspolisen.se/download/18.650ed51617f9c29b552287/1649683389251/Sakerhetspolisen_arsbok%202021.pdf

⁸² Justitiedepartementet, *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 168

⁸³ Fredrik Johansson, Magnus Rosell & David Gustafsson. "AI och påverkansoperationer i sociala medier," i *Strategisk utblick 9*, (2021), sid. 38 <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--5103--SE>

I en rapport från Statskontoret (2017) framläggs det att både regeringen och Försvarsmakten anser Ryssland utgöra ett större hot mot den svenska säkerheten och således vara en bidragande orsak till den försämrade säkerhetspolitiska situationen.⁸⁴ Rysslands retorik har mot Sverige den senaste tiden skärpts och den ryska statsapparaten begår löpande påverkansförsök och påtryckningar, något som utgör delar av hybridhot och gråzonsproblematik.⁸⁵ Med användning av maktmedel än de som vanligtvis ses som traditionellt militära sådana, försöker Ryssland således åstadkomma sina politiska mål.⁸⁶ Genom vilseledande information försöker den ryska staten påverka svenska beslutsfattare och andra målgruppers uppfattningar och beteenden.⁸⁷ Detta tillvägagångssätt är mindre riskfyllt än renodlat krig och kärnvapenhot, men även mycket mer kostnadseffektivt.⁸⁸ Varningar från högt uppsatta ryska företrädare har vid ett flertal tillfällen inkommit, där man varnar för att Ryssland kan komma att utföra svarsåtgärder om Sverige övervägar ett Natomedlemskap. I relation till detta har felaktiga utsagor om det innehåll som finns kring det svenska Natopartnerskapet framlagts, som en del av ryska påverkansförsök.⁸⁹

Målet kan även vara att sprida en dålig Sverigebild, och detta finns det ett flertal olika exempel på. 2013 utsattes exempelvis dåvarande utrikesminister Carl Bildt för en ryktesspridningskampanj. Rykten spreds om Bildt i ryska medier med avsikt att misskreditera honom och således sänka genomslaget internationellt, både för den svenska utrikesministern och Sverige.⁹⁰ Ett ytterligare exempel är då svenska Riksidrottsförbundet 2021 utsattes för en påverkanskampanj där Ryssland utpekades som ansvariga; man stal uppgifter om svenska idrottare i syfte att publicera dessa som en komponent i en påverkanskampanj.⁹¹

Ryssland arbetar helt enkelt i enlighet med sina ambitioner, som i mångt och mycket går ut på att hämma den säkerhetspolitiska handlingsfriheten och suveräniteten hos de länder som

⁸⁴ Statskontoret. *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar*, sid. 20

⁸⁵ Försvarsdepartementet. *Totalförsvaret 2021-2025*. Prop. 2020/21:30, sid. 34

⁸⁶ Niklas Rossbach. "Hoten mot Väst och transatlantiska relationers framtid," i *Strategisk utblick 9*, (2021), sid. 18

⁸⁷ Justitiedepartementet. *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 140

⁸⁸ Rossbach. "Hoten mot Väst," i *Strategisk utblick 9*, sid. 18

⁸⁹ Försvarsdepartementet. *Totalförsvaret 2021-2025*. Prop. 2020/21:30, sid.34

⁹⁰ Justitiedepartementet. *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 140

⁹¹ Säkerhetspolisen. *Årsbok 2021*, sid. 14-16.

existerar i det ryska närområdet.⁹² Ryssland är dock inte den enda aktören vars politiska intressen anses utgöra hot som manar ett behov av ett psykologiskt försvar. Under de senare åren har det även framkommit att Kina bedrivit påverkansförsök. Dessa påverkansförsök har skett helt obetäckt och har inriktat sig på svenska i grundlagen fästa rättigheter, svenska politiker och medier.⁹³ Även den kinesiska diasporan i Sverige utsätts för nedtystande metoder av Kina. Metoderna i fråga uppkommer främst i form av påverkansförsök, med syfte att få individerna i diasporan att utöva självcensur.⁹⁴ Ett annat exempel på ett från Kina framställt påverkansförsök gäller programmet "Svenska nyheter". På grund av ett inslag med satirisk ton riktat mot den kinesiska staten, krävde den kinesiska ambassaden i Sverige en officiell ursäkt. Man nöjde sig inte där och hot om att inte utfärda visum till Kina för medarbetare på SVT figurerade. Under samma period utsattes även SVT:s konton på sociala medier för ett synkroniserat angrepp där kommentarer i samma anda som visumhoten postades.⁹⁵

6.3 Hur utmålas den moraliska bedömningen?

Uppsatsförfattaren har största möjliga mån försökt att applicera ramfunktionaliteten gällande huruvida en moraliska bedömning utmålas i det empiriska källmaterialet. I och med källmaterialets natur, som till största del består av myndighetsmaterial/dokument, framträder sällan regelrätta moraliska ställningstaganden. I materialet förhåller man sig i väldigt stor utsträckning neutral; information om säkerhetsrelaterade företeelser läggs helt enkelt fram utan större moralisk nyans. Vissa moraliska toner framkommer dock kring ramen informationspåverkan och hur det antagonistiskt kan användas för att skada den svenska

⁹² Försvarsdepartementet. *Totalförsvaret 2021-2025*. Prop. 2020/21:30, sid. 33

⁹³ Säkerhetspolisen. *Årsbok 2021*, sid. 18-21

⁹⁴ *Ibid*, sid. 14

⁹⁵ Sveriges Television AB (2020), Remissyttrande 2020-10-29 över betänkandet "En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret," (SOU 2020:29).

<https://www.regeringen.se/4ab961/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/sveriges-television-ab.pdf>

statsapparaten. Psykförsvarsutrednings betänkande *En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret* framställer detta som något förkastligt, eftersom angrepp mot en fri och öppen nation såsom Sverige och dess yttrandefrihet implicerar något dåligt. Här förekommer bland annat ramar såsom “negativ” “allvarligt” relativt frekvent. Som exempel nämns Rysslands försök att genom informationspåverkan försöka sprida en felaktig Sverigebild. Medelst att sprida ett negativt narrativ om Sverige vill man från ryskt håll försöka påverka både opinion inom Sveriges gränser, men även på den internationella politiska arenan. En stor del av detta negativa narrativ har kretsat kring en svensk stat i förfall; bristande immigrationshantering, försämrad yttrandefrihet och sexuell och moralisk degenerering. Dessa av Ryssland begångna antagonistiska informationspåverkanshandlingar ses som klandervärda och något som måste bekämpas.⁹⁶

6.4 Vilka åtgärdsförslag presenteras?

I denna sista och avslutande analysdel kommer de i källmaterialet presenterade åtgärdsförslagen att genomgå. Med hjälp av inramningsteorin har ett flertal olika åtgärdsförslag tydligt visat sig och bilden kring varför Myndigheten för psykologiskt försvar inrättats börjar nu klarna.(?)

I propositionen *Totalförsvaret 2021-2025* påpekas att ett psykologiskt försvar behövs för att Sverige som land ska kunna fortsätta bibehålla sitt öppna utbyte av både kunskap och information. Sverige är idag ett land med en stark väletablerad demokrati, vars oberoende ställning som nation gynnas av ett starkt psykologiskt försvar.⁹⁷

⁹⁶ Justitiedepartementet. *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 136

⁹⁷ Försvarsdepartementet. *Totalförsvaret 2021-2025*. Prop. 2020/21:30, sid. 129-130

Ett modernt psykologiskt försvar står dock inför utmaningar som existerar på ett flertal olika politiska plan. Dessa utmaningar utgör svåröverskådliga problem som förekommer i samhället, vilket i sin tur kräver gränsöverskridande samverkan mellan olika departement och myndigheter. Berörda departement och myndigheter nödgas även utveckla samverkan mellan det svenska näringslivet och organisationer. Förmågor som berör opassande informationspåverkan kommer vara av yttersta vikt att utveckla och sätta i verket. På grund av det idag förvärrade säkerhetsläget måste en myndighet med ansvar över det psykologiska försvaret kunna urskilja och bemöta information som ämnar vilseleda och påverka den svenska nationen och dess intressen.⁹⁸ Ansvaret över bemötandet av informationspåverkan har sedan 2016 legat hos MSB, vilket i deras regleringsbrev beskrivs:

Ha en god förmåga att identifiera och möta informationspåverkan och annan spridning av vilseledande information inom det egna ansvarsområdet.⁹⁹

Denna uppdragsbeskrivning föreslog Psykförsvarsutredning att MPF skulle överta, men att segmentet om att bemöta och identifiera informationspåverkan inom det egna ansvarsområdet bör uteslutas. Alla aktörer har redan eget ansvar gällande bemötandet av informationspåverkan inom det egna området; MPF kommer således inte inneha uppgiften att ansvara över dessa aktörers egna områden, utan deras uppgift bör fokuseras på samhällets domäner.¹⁰⁰ Psykförsvarsutredningen poängterar dock att MPF:s arbete med informationspåverkan inte kommer beröra arbetsuppgifter som innefattar någon form av förehavande som tangerar brott mot den svenska statens säkerhet. Vidare lyfter Psykförsvarsutredningen vikten av att bruka ordet “opassande” eller “otillbörlig” informationspåverkan i beskrivningen av MPF:s uppdrag. Detta för att uppdraget måste uppvisa en tydlig distinktion mellan vad som anses vara bildning och påverkan av opinion. Sådant är helt enkelt icke-otillbörlig informationspåverkan och således helt inom ramen för den i den svenska grundlagen cementerade yttrandefriheten.¹⁰¹

Det som utgör MPF:s uppdrag kring otillbörlig informationspåverkan kommer vara en tvådelad förmåga. MPF kommer dels fungera som en gren av det svenska totalförsvaret, men även en

⁹⁸ Justitiedepartementet. *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 143

⁹⁹ Ibid, sid. 148

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid, sid. 149

demokratifrämjande aktör i fredstid. Då Sverige befinner sig i fredstid ska det psykologiska försvaret spela en viktig roll gällande proaktiva åtaganden inom det civila försvaret, såsom planering av den svenska beredskapen och insatser som ämnar höja den svenska civilförsvarsförmågan.¹⁰² Det finns dock redan ett flertal olika aktörer som tilldelats arbetsuppgifter gällande dessa åtaganden, och sagda aktörer kommer även fortsätta bedriva dessa åtaganden utöver MPF. Däremot ska MPF arbeta för att kontinuerligt utveckla dessa förebyggande uppgifter, och även inneha mandatet att i egenskap av huvudansvarig för det psykologiska försvaret ansvara för samordningsaktiviteter gällande bemötandet av opassande informationspåverkan och andra typer information som kan tänkas vara medvetet vilseledande. Således bör MPF tilldelas möjligheter och åtaganden som tillåter att den utvecklas till den mest auktoritära och centrala myndigheten gällande det svenska psykologiska försvaret.¹⁰³ Psykförvarsutredningen anser att fokus kring myndighetens proaktiva fredstidsarbete bör utgöras av verksamhet som ämnar utveckla kunskap. Detta kan exempelvis gestaltas i form av ekonomiskt stöd och påbörjning av forskning kring frågor som berör psykologiskt försvar. Andra aktörer som kan tänkas vara relevanta för det psykologiska försvaret ska även kunna tillgå utbildning och information från MPF, vilket således även kommer ingå i myndighetens huvudsakliga ansvarsområde.¹⁰⁴

För att effektivt kunna bemöta ett hot såsom otillbörlig informationspåverkan måste en bättre samordning av det psykologiska försvaret finnas. Psykförvarsutredningen betonar bland annat att en osäkerhet förekommer kring huruvida det existerar tillräckligt god kännedom mellan de myndigheter som på något sätt arbetar med åtaganden gällande det psykologiska försvaret och deras ålagda arbetsuppgifter kring detta försvar. Troligtvis arbetar till och med en del myndigheter med uppgifter som överlappar varandra. Således behövs en bättre koordinering av myndigheternas resurser vilket sannolikt skulle ge ett flertal olika fördelar, såsom bättre verkställande möjligheter i akuta lägen och förhöjd förmåga till insatskoordinering.¹⁰⁵ Kartläggning av dessa myndigheter och vilka arbetsuppgifter samt ansvar dessa har rörande det psykologiska försvaret bör tillfalla MPF, likaså att garantera att inga arbetsaspekter lämnas utan

¹⁰² Försvarsdepartementet. *Totalförsvaret 2021-2025*. Prop. 2020/21:30, sid. 89

¹⁰³ Justitiedepartementet. *En ny myndighet*, SOU 2020.29, sid. 143

¹⁰⁴ Ibid, sid. 144

¹⁰⁵ Ibid, sid. 146

tilldelat ansvar.¹⁰⁶ Följaktligen anser Psykförsvarsutredningen att det bör falla på MPF att ansvara för det psykologiska försvarsutvecklings- och samordningsarbetet, men att myndigheten dock inte ska ansvara för andra myndigheters beskydd av sina egna arbetsområden.¹⁰⁷

Hur Myndigheten för psykologiskt försvar bör utformas, vilka ansvarsområden myndigheten bör åta sig samt vilka invändningar som finns kring myndighetens föreslagna uppgifter, framkommer även tydligt i de till regeringen inkomna remissvar över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29). Det finns ett flertal genomgående röda trådar i dessa remissvar, som berör myndighetens ansvarsområden och hur dessa bör kunna lösa de problem och hot som föranlett utredningen av inrättandet av Myndigheten för psykologiskt försvar. Flera utav dessa remissvar framhäver att en förmågehöjning krävs på området som berör informationspåverkan. Säkerhetspolisen påpekar just detta i sitt remissvar, och nämner att en dylik myndighet kan bidra till att reducera fientlig informationspåverkans negativa effekter. I remissvaret framkommer även att otillbörlig informationspåverkan kan innebära både lagliga och olagliga aktiviteter, och faktiskt måste betraktas som olagliga endast under avgränsade villkor.¹⁰⁸ Kungliga Krigsvetenskapsakademien framhåller att en organisering av den nya myndigheten bör tilldelas hög prioritet. Detta då Sverige allaredan är blottställt och utsatt för informationspåverkan som kan anses vara otillbörlig. Akademien understryker att ett psykologiskt försvar både under krig och tider av fred måste kunna arbeta i ett både proaktivt och verkställande syfte, och att det psykologiska försvarets främsta åtagande bör utgöras av motverka opassande informationspåverkan.¹⁰⁹ Totalförsvarsstiftelsens råd för psykologiskt försvar betonar i sitt remissvar att den nya myndigheten för psykologiskt försvar bör vara delvis operativt redo inför valet 2022. Detta för att kunna bemöta och kartlägga informationspåverkan som kan tänkas ha

¹⁰⁶ Ibid, sid. 147

¹⁰⁷ Ibid, sid. 146

¹⁰⁸ Säkerhetspolisen (2020), Remissyttrande 2020-11-02 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29),

<https://www.regeringen.se/4aaef7/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/sakerhetspolisen.pdf>

¹⁰⁹ Kungliga Krigsvetenskapsakademien (2020), Remissyttrande 2020-10-20 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29),

<https://www.regeringen.se/4aa402/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/kungliga-krigsvetenskapsakademien.pdf>

negativ inverkan på den svenska demokratin. I *Förordning med instruktion för Myndigheten för psykologiskt försvar (2021)* fastställs det:

Myndigheten ska kunna stödja medieföretag när det gäller att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan i den utsträckning sådant stöd efterfrågas.¹¹⁰

Rådet anser att den nya myndigheten bör ha förmågan att utöver stöd till medieföretag även stödja ett bredare nät av aktörer inom den demokratiska sfären. Exempel på aktörer som nämns är forskare, debattörer, frilansjournalister samt aktörer inom civilsamhället. Anledningen är att även dessa aktörer, precis som medieföretag, befinner sig i riskzonen för att utsättas för de nedtystande hot som antagonistisk informationspåverkan kan utgöra. En effekt av detta kan således resultera i att den fria åsiktsbildningen utarmas.¹¹¹

I sitt remissvar till dåvarande regeringen påpekar Sveriges Television AB (SVT) att Sveriges medier utgör ett viktigt kugghjul i det psykologiska försvarsmaskineriet, men att de även utgör det som det psykologiska försvaret ämnar beskydda. Medier i egenskap av den tredje statsmakten bidrar till att cementera ett samhälle med starka demokratiska värderingar, där den fria åsiktsbildningen inte ifrågasätts. I relation till detta påpekar SVT att utredningen om ett psykologiskt försvars förslag om stöd medieföretagen bör bara vara frivilligt. Detta bör ses som nödvändigt om Sveriges mediebolag ska kunna fortsätta bedriva sin oberoende verksamhet; ett dylikt stöd från en civilförsvarsmyndighet ska således inte vara påtvingat.¹¹²

Sveriges Radio (SR) indikerar att en befolkning som i hög grad är underrättade genom obunden nyhetsförmedling utgör det mest effektiva skyddsvärnet mot desinformation och informationspåverkan. SR anser precis som SVT att stödet till de mediala företagen måste vara frivilligt.¹¹³ Journalistförbundet å sin sida menar att det finns ett problem i att utredningen kring

¹¹⁰ ”Förordning med instruktion för Myndigheten för psykologiskt försvar,” Sveriges Riksdag, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2021936-med-instruktion-for_sfs-2021-936 hämtad 2022-04-29,

¹¹¹ Totalförsvarsstiftelsen (2020), Remissyttrande 2020-11-02 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29), <https://www.regeringen.se/4ab9fe/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/totalforsvarsstiftelsen.pdf>

¹¹² Sveriges Television AB, Remissyttrande över SOU 2020:29.

¹¹³ Sveriges Radio AB (2020), Remissyttrande 2020-10-28 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29), <https://www.regeringen.se/4aaf57/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/sveriges-radio-ab.pdf>

det psykologiska försvaret grundar sig på begreppet otillbörlig informationspåverkan, då sagda begrepp saknar en etablerad juridisk definition. Som en konsekvens av denna brist på juridiskt etablerad definition, finns risken för att MPF och dess arbete hamnar i en yttrandefrihetsgråzon. Viss information är fullkomligt laglig att sprida och sådan information ska en statlig myndighet inte motarbeta. Således riskerar MPF att i sitt uppdrag motarbeta det demokratistärkande arbetet.¹¹⁴ Detta poängterar även Statens medieråd, som menar att det föreligger vissa oklarheter kring den svenska statens rätt att intervensera gällande potentiell informationspåverkan och dess karaktär. Var gränsen kommer att dras gällande vad som av staten anses vara otillbörlig informationspåverkan och inte, och hur man ämnar intervensera mot detta gällande Sveriges medborgare, menar således Statens medieråd inte framkommer tydligt nog.¹¹⁵

7. Diskussion

Under studiens analysdel presenterades resultatet från textanalysen av det empiriska materialet. För att knyta ihop studiens analys om de ramar som framkommit i inläsandet av det empiriska materialet i resultatdelen följer nedan en analytisk diskussion om de uppnådda resultaten.

Syftet med denna fallstudie var att empiriskt undersöka processen och de bakomliggande orsaker som ligger till grund för inrättandet av Myndigheten för psykologiskt försvar, med hjälp av ett analytiskt ramverk baserat på Robert Entmans teori om inramning. Genom denna teori formulerades fyra operationaliserade frågeställningar, som ämnade besvara och kasta ljus på varför MPF inrättats.

¹¹⁴ Journalistförbundet (2020), Remissyttrande 2020-10-21 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29),

<https://www.regeringen.se/4aac70/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/journalistforbundet.pdf>

¹¹⁵ Statens medieråd (2020), Remissyttrande 2020-10-29 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” (SOU 2020:29),

<https://www.regeringen.se/4aaf7b/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/statens-medierad.pdf>

Vid appliceringen av det analytiska ramverket på det inlästa textmaterialet utkristalliserades ett flertal olika ramar. Ramen "informationspåverkan" genomsyrar alla de fyra operationaliserade frågeställningarna och framträdde således frekvent i det empiriska källmaterialet. Informationspåverkan presenteras som ett betydande problem och hot som ligger bakom inrättandet av MPF, och orsakerna bakom problemet framkommer vara tudelade. Ramen "gråzonsproblematik" förekommer även den relativt frekvent, men till skillnad från informationspåverkan framträder inte denna ram under alla fyra operationaliserade frågeställningar.

Orsakerna till gråzonsproblematiken och informationspåverkan visar sig i viss mån smälta samman. De uppges vara två separata problem, men att orsakerna bakom dem båda delvis mynnar ut i en och samma framträdande ram: Ryssland. Ryssland framställs således som den aktör som drar i många utav de antagonistiska hotbildstrådarna, vars politiska intressesfär således inkräktar allra mest på den svenska säkerhetsbilden. I analysen framkommer att Ryssland ideligen nyttjar påverkansförsök syfte att vilseleda både den svenska befolkningen och svenska beslutsfattare. Medelst informationspåverkan tycks de således frekvent försöka beblanda sig i och försöka påverka Sveriges intressesfär. Det ryska problemet manifesteras helt enkelt som en betydande orsaksfaktor för en större del av de upplevda trångmålen kring informationspåverkan och gråzonsproblematik. Även Kina i egenskap av antagonistisk aktör är en ram som framträdde när orsakerna bakom problemen och hotbilderna analyserades. De får dock inte tillnärmelsevis lika stort utrymme i det analyserade källmaterialet som Ryssland, utan nämns egentligen endast i korta ordalag. Således förefaller de följaktligen inte utgöra en lika akut problemfaktor. I analysen framträder även en diskrepans kring de båda ländernas syften med bruket av otillbörlig informationspåverkan. Ryssland tycks fokusera på opinionspåverkan genom smutskastning och hot för att främja sina politiska intressen, medan Kina å sin sida inriktar sig på tysta ned kritik mot den kinesiska statsapparen och således bedriva censur utanför den egna nationsgränsen.

Den andra orsaken som utkristalliserades bakom det upplevda problemet om informationspåverkan, förutom Ryssland och Kina, är ramen om det förändrade teknik- och medielandskapet. Som framkommit under analysdelen är internets framfart den mest framträdande orsaken bakom det upplevda problemet, där sociala medier utgör en tydlig bas för antagonistiska aktörer att utöva sina informationspåverkande aktiviteter. Spridning av propaganda, AI-genererade kommentarer, felaktiga nyheter och vilseledande information om

covid-19; orsakerna bakom informationspåverkan är helt enkelt är många och väldigt nyanserade.

Uppsatsens tredje operationaliserade frågeställning, som ämnade besvara huruvida en moralisk bedömning framträdde i det empiriska källmaterialet, föreföll vara den minst uttömmande. Vissa moraliska nyanser kring Ryssland och hur de nyttjar informationspåverkan mot Sverige hittades av uppsatsförfattaren, men överlag tycks ingen regelrätt moralisk bedömning förekomma. I materialet som uppsatsförfattaren analyserat framkommer tydligt vilka problem och hot som ligger till grund för MPF:s inrättande, vilka dess orsaker tycks vara samt hur man ämnar åtgärda dem. Moraliska värderingar kring problemen lyser dock med sin frånvaro, och tycks därmed inte vara av intresse i de utredningar och rapporter som utgör denna studies källmaterial.

Fallstudiens fjärde och sista operationaliserade frågeställning ämnade besvara vilka åtgärder som presenterats kring de upplevda problemen och hoten. Här var ramen “informationspåverkan” den mest framträdande och under analysen framkom att MPF:s främsta uppgift kommer att kretsa kring att bemöta otillbörlig informationspåverkan, en uppgift som tidigare legat hos MSB. Myndigheten kommer även arbeta proaktivt under fredstid, bland annat genom kunskapsspridande aktiviteter. Hur man ämnar tackla orsakerna bakom informationspåverkan framkommer däremot inte. Att Ryssland, Kina och den tekniska utvecklingen utgör orsakerna till det upplevda problemet kring informationspåverkan förefaller vara tydligt, men ingen vikt läggs på dessa orsaker bland de presenterade åtgärdsförslagen. Vidare framkommer det inte huruvida MPF ska inneha arbetsuppgifter som ämnar motverka gråzonsproblematiken. Överlag framställs inga konkreta åtgärder mot detta presenterade problem, utan fokus ligger tillsynes på bemötandet av informationspåverkan.

Precis som de forskningsexemplar som tas upp i kapitel 3, framkommer det även i dessa att gråzonsproblematiken och informationspåverkan utgör ett allt växande problem, med framförallt Ryssland som främsta bakomliggande orsak. I forskningsrapporten *Landscape of hybrid threats* anser man att termen “hybridhot” bättre beskriver de problem som man i Sverige gärna benämner som gråzonsproblematik, men att begreppen trots det ligger varandra väldigt nära i sin definition. I rapporten etableras att den europeiska säkerhetsmiljön har förändrats; demokratiska system utmanas och hybridhot har blivit en integrerad del av de frågor som berör europeisk säkerhet. Att använda information som vapen menar man är hybridhotens signum.

Således påpekas, i enlighet med vad som även framkommit i denna studie, att informationspåverkan utgör ett stort problem. Man belyser även att det saknas bevis på att antagonistiska aktörer samarbetar för att strategiskt nå sina mål genom hybrida hotaktiviteter. Följaktligen ligger individuella aktörer bakom problematiken som hybridhot utgör och precis som uppenbarats i denna fallstudie, ses Ryssland som den mest framträdande bakomliggande aktören.¹¹⁶ I studien *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats* (2021) framkommer behovet av en sammälleg motståndskraft mot informationspåverkan inom EU:s medlemsstater som vitalt. Detta kan bland annat ta sig i uttryck i form av att öka kunskapen om påverkanskampanjer genom offentliga informationskampanjer riktade mot allmänheten och diasporor.¹¹⁷ Som framkommit under sektion 5.4 föreslås dessa kunskapsspridande aktiviteter utgöra en del av MPF:s uppdrag. De inkomna remissvaren från exempelvis SVT och SR gör gällande att även dessa instanser kan bidra med det kunskapsspridande arbetet.¹¹⁸¹¹⁹

Slutsatserna i Statskontorets rapport *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar* (2017) leder fram till att ett psykologiskt försvar bör utveckla proaktiva förmågor i fredstid, och att det psykologiska försvaret bör få en starkare och tydligare övergripande styrning. De presenterade åtgärdsförslagen som framträder i analysens sista del visar sig falla i linje med Statskontorets slutsatser. MPF:s arbetsuppgifter i fredstid kommer bland annat utgöras av att planera den svenska försvarsberedskapen samt agera som ett kunskapsspridande organ. Vidare fastställs det att MPF ska samordna och vara huvudansvarig för det psykologiska försvaret, vilket således kommer leda till en mer övergripande styrning och organisering.¹²⁰

¹¹⁶ Giannopoulos et al., *Landscape of hybrid threats*, sid. 43-44

¹¹⁷ Wigell et al., *Best Practices*, sid. 43

¹¹⁸ Sveriges Television AB, Remissyttrande över SOU 2020:29.

¹¹⁹ Sveriges Radio AB, Remissyttrande över SOU 2020:29.

¹²⁰ Statskontoret. *Myndigheternas arbete*, sid. 102-103

8. Slutsatser

Denna fallstudie har ämnat redogöra för varför MPF inrättades. Uppsatsen har försökt att i så hög utsträckning som möjligt kasta ljus på de problem, hot och åtgärdsförslag som presenterats i olika myndighetsrapporter och utredningar.

Fallstudiens fyra frågeställningar besvarades, men vissa mer så än andra. Under fallstudiens första frågeställning framkom att två olika ramar presenteras som bakomliggande orsaker till varför MPF inrättades; informationspåverkan och gråzonsproblematik. När studiens andra frågeställning ämnades besvaras, uppenbarades tre orsaker ligga bakom de upplevda problemen kring informationspåverkan och gråzonsproblematiken: Ryssland, Kina och tekniska utvecklingar inom medielandskapet. Den tredje frågeställningen om en potentiell moralisk bedömning kring de upplevda problemen och dess orsaker har däremot lämnats relativt obesvarad. Detta beror till största del på studiens valda analysmaterial, i vilket regelrätta moralisk bedömningar helt enkelt tycks vara frånvarande. För att ge ett mer uttömmande svar till den tredje frågeställningen hade studien exempelvis kunnat gynnas av att även inkludera offentliga riksdagsdebatter eller massmedial rapportering kring de upplevda problemen och hoten. Även den fjärde och sista frågeställningen hade potentiellt kunnat gynnas av ett bredare spektrum av källmaterial, då svårigheter under uppsatsens arbetsprocess uppkom kring att ge en konkret bild av de åtgärdsförslag som presenterades. Åtgärdsförslagen var många och att således koka ner dessa för att besvara uppsatsens frågeställning i relation till de övriga frågeställningarna blev en utmaning. Följaktligen hade man här kunnat använda sig av expertintervjuer, för att på ett mer övergripande sätt relatera åtgärderna till de respektive upplevda hoten och problemen, och således hur Myndigheten för psykologiskt försvar ämnar motverka dessa.

Uppsatsen har visat att det funnits ett uppenbart behov för den svenska staten att inrätta en ny myndighet med ansvar över det psykologiska försvaret. Det säkerhetspolitiska landskapet har förändrats, inte bara i Sverige utan även övergripande i den Europeiska unionen. Otilbörlig informationspåverkan upplevs på EU-nivå idag vara ett stort hot, och denna studie visar att Sverige genom inrättandet av Myndigheten för psykologiskt försvar tar detta hot på allvar. Studien visar även att gråzonsproblematiken uppmålas som ett reellt problem, men trots det

läggs föga vikt vid problemet bland de presenterade åtgärderna. Huruvida man ämnar tackla detta problem återstår att se.

Nya utmaningar kräver nya åtgärder - ett inrättande av en myndighet med ansvar över den svenska psykologiska försvaret tycks således ha varit en tidsfråga. Ett flertal problem som eskalerat under längre tid och som under de senare åren fått allt större fotfäste, utgör en mångfaciterad bild kring varför ett behov av ett samordnat psykologiskt försvar funnits. Följaktligen kan uppsatsen konstatera att det svenska civila försvaret fått tillökning i form av en myndighet som har en utmanande uppgift framför sig; en uppgift som mest sannolikt inte kommer bli lättare den kommande tiden framöver.

8.1 Förslag till vidare forskning

Som påpekats i föregående kapitel hade denna studie kunnat gynnas av att angripa studiens valda fall med en annan källmateriell ingång. Det skulle således vara intressant att exempelvis undersöka MPF och dess åtaganden genom intervjuer med personer anställda vid myndigheten. Här hade man även haft möjligheten att få en bredare bild kring vilka konkreta hot som myndigheten i sin dagliga verksamhet måste motverka. En dylik studie hade sannolikt även kunnat ge en bättre bild kring hur frekvent Sverige utsätts för otillbörlig informationspåverkan. Hade en dylik studie utförts längre fram i tiden, skulle man även kunna undersöka huruvida MPF lyckats med sitt uppdrag kring informationspåverkan. Vidare hade det varit intressant att få en klarare bild kring hur antingen EU eller det svenska försvaret ämnar motverka gråzonsproblematiken.

9.Referenslista

9.1 Avhandlingar och vetenskapliga artiklar

Benford, Robert D. & David A. Snow. "Framing processes and Social Movements: An Overview and Assessment." *Annual Review of Sociology*, Vol. 26 (2000).
<https://www.jstor.org/stable/223459>

Dobson, Philip J. "Approaches to Theory Use In Interpretive Case Studies – a Critical Realist Perspective." *Proc. 10th Australasian Conference on Information Systems*, (1999).
https://www.researchgate.net/publication/228509820_Approaches_to_Theory_Use_in_Interpretive_Case_Studies--a_Critical_Realist_Perspective

Entman, Robert M. "Framing: toward clarification of a fractured paradigm." *Journal of Communication* 43, no. 4 (1993).
<https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

Entman, Robert M. "Representation and reality in the portrayal of blacks on network television news." *Journalism Quarterly*, Vol. 71, no. 3 (1994)
<https://doi.org/10.1177/107769909407100303>

Finkelde, Dominik. "Post-Structuralism." *New catholic encyclopedia supplement 2012 – 13: Ethics and Philosophy*, Vol. 3, (2013).

https://www.academia.edu/10172664/Poststructuralism_New_Catholic_Encyclopedia_Supplement

Giannopoulos, G., H. Smith, M. Theocharidou. *The Landscape of Hybrid Threats: A conceptual model*. EUR 30585 EN. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. <https://www.hybridcoe.fi/publications/the-landscape-of-hybrid-threats-a-conceptual-model/>

Knaggård, Åsa. "Vetenskaplig osäkerhet i policyprocessen." Avhandling, Lunds universitet, 2009. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/3313639/1472546.pdf>

Lijpart, Arend. "Comparative Politics and the Comparative Method". *The American Political Science Review*, Vol. 65, No. 3 (1971). <https://doi.org/10.2307/1955513>

Jämte, Jan. "Antirasismens många ansikten." Avhandling, Umeå Universitet, 2013. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:660975/FULLTEXT02>

Scheufele, Bertram. "Framing-effects approach: A theoretical and methodological critique," *Communications*, Vol. 23 (2004). <https://core.ac.uk/download/pdf/19418321.pdf>

Wigell, Mikael, Harri Mikkola, Tapio Juntunen. *Best Practices in the whole-of-society approach in countering hybrid threats*. Policy Department for External Relations, 2021. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU\(2021\)653632_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU(2021)653632_EN.pdf)

9.2 Offentligt tryck

Försvarsdepartementet. *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*.

Proposition 2014/15:109, Stockholm, 2015.

<https://www.regeringen.se/49c857/contentassets/266e64ec3a254a6087e9e413806819/prop-201415109-forsvarspolitisk-inriktning--sveriges-forsvar-2016-2020>

Försvarsdepartementet. *Motståndskraft – Inriktning av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025*. Departementsserien 2017:66, Stockholm, Wolters Kluwers, 2017.

<https://www.regeringen.se/4b02db/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsberedningen/ds-2017-66-motstandskraft-inriktningen-av-totalforsvaret-och-utformningen-av-det-civila-forsvaret-2021-20252.pdf>

Försvarsdepartementet. *Totalförsvaret 2021-2025*. Proposition 2020/21:30. Stockholm, 2020.

<https://www.regeringen.se/4a965d/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsproposition-2021-2025/totalforsvaret-2021-2025-prop.-20202130.pdf>

Journalistförbundet. 2020. Remissyttrande 2020-10-21 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4aac70/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/journalistforbundet.pdf>

Justitiedepartementet. *En ny myndighet för psykologiskt försvar*. Kommittédirektiv. 2018:80, Stockholm, 2018.

<https://www.regeringen.se/4a566c/contentassets/b4b90c231b4144e683d5b4a594fe27b1/en-ny-myndighet-for-psykologiskt-forsvar-dir.-201880>

Justitiedepartementet. *En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret*. Statens offentliga utredningar 2020:29, Stockholm, 2020.

<https://www.regeringen.se/49bbbd/contentassets/e3a84a5fd7144c6a95a1eb90a2bbfec0/en-ny-myndighet-for-att-starka-det-psykologiska-forsvaret-sou-2020-29.pdf>.

Kungliga Krigsvetenskapsakademien. 2020. Remissyttrande 2020-10-20 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4aa402/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/kungliga-krigsvetenskapsakademien.pdf>

Regeringskansliet. *Nationell säkerhetsstrategi*, Statsrådsberedningen, 2017.

<https://www.regeringen.se/48db21/globalassets/regeringen/block/aktualitetsblock/statsradsberedningen/nationell-sakerhetsstrategi.pdf>

Statens medierå. 2020. Remissyttrande 2020-10-29 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4aaf7b/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/statens-medierad.pdf>

Statens offentliga utredningar. *Struktur för ökad motståndskraft*. SOU 2021:25. 2021.

<https://www.regeringen.se/496a62/contentassets/444fe6ead7c442cba3f3d1d50c8c206e/struktur-for-okad-motstandskraft-sou-2021-25.pdf>

Sveriges Radio AB. 2020. Remissyttrande 2020-10-28 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4aaf57/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/sveriges-radio-ab.pdf>

Sveriges Television AB. 2020. Remissyttrande 2020-10-29 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4ab961/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/sveriges-television-ab.pdf>

Säkerhetspolisen. 2020. Remissyttrande 2020-11-02 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4aaef7/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/sakerhetspolisen.pdf>

Totalförsvarsstiftelsen. 2020. Remissyttrande 2020-11-02 över betänkandet “En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret” SOU 2020:29.

<https://www.regeringen.se/4ab9fe/contentassets/610047f5863b4956bb75d2a0b05613eb/totalforsvarsstiftelsen.pdf>

9.3 Rapporter och övriga källor

Albinsson, Pär-Anders, Ulrik Franke, Marianela García Lozano, Fredrik Johansson, Peter Litsegård, Björn Pelzer, Magnus Rosell, Tommy Westman. *Analys och detektion av vilseledning och påverkansoperationer i sociala medier*. FOI, 2015.

<https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4142--SE>

Bay, Sebastian. *Psykologiskt försvar – förebyggande i fokus*. 2020.

<https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%207349>

Europeiska kommissionen. “FAQ: Joint Framework on countering hybrid threats.” Senast granskad 6 april, 2016.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/MEMO_16_1250.

Försvarshögskolan. *Förutsättningar för krisberedskap och totalförsvaret i Sverige*. 2021. <https://www.fhs.se/download/18.7ff1bbb17b4b67d55577ca4/1630488820846/Förutsättningar%20för%20krisberedskap%20och%20totalförsvaret%20i%20Sverige%202021.pdf>

Johansson, Fredrik, Magnus Rosell & David Gustafsson. "AI och påverkansoperationer i sociala medier." I *Strategisk utblick 9*. 2021. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--5103--SE>

Leth, Göran & Thorsten Thurén. *Källkritik för internet*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar, 2000. <https://rib.msb.se/filer/pdf/27968.pdf>

McMorrow, Aishling. "Poststructuralism." I *International relations theory*. Red. Stephen McGlinchey, Rosie Walters & Christian Scheinpflug. Bristol: E-International Relations Publishing, 2017. <https://www.e-ir.info/publication/international-relations-theory/>

MSB. *Att möta informationspåverkan – En handbok för kommunikatörer*. 2018. <https://www.msb.se/sv/publikationer/att-mota-informationspaverkan--handbok-for-kommunikatorer/>

MSB. "Psykologiskt försvar." Senast granskad 13 januari, 2022, <https://www.msb.se/psykologisktforvar>.

Rosbach, Niklas H. "Psykologiskt försvar – avgörande för svensk försvarsförmåga." *Strategisk utblick 7*, Stockholm, Totalförsvarets forskningsinstitut, 2017. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--4454--SE>

Statskontoret. *Myndigheternas arbete med psykologiskt försvar*. Www.statskontoret.se, 2017. <https://docplayer.se/48281826-2017-5-myndigheternas-arbete-med-psykologiskt-forsvar.html>

Svenonius, Ola. *Varning – desinformation! Allmänhetens syn på psykologiskt försvar*. 2022. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--5264--SE>

Sveriges Riksdag. ”Förordning med instruktion för Myndigheten för psykologiskt försvar”, [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2021936-med-instruktion-for_sfs-2021-936 hämtad 2022-04-29](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2021936-med-instruktion-for_sfs-2021-936_hämtad_2022-04-29),

Säkerhetspolisen. *Årsbok 2021*. 2021. https://sakerhetspolisen.se/download/18.650ed51617f9c29b552287/1649683389251/Sakerhetspolisen_arsbok%202021.pdf

Thiele, Ralph. *Hybrid Warfare: Future and Technologies*. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 2021.

Totalförsvarets forskningsinstitut. *Typfall 5: Utdragen och eskalerande gråzonsproblematik*. 2018. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20MEMO%206338>

9.4 Tryckta källor

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann, och Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Wolters Kluwer, 2017.

